

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У НАВЧАННІ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОЇ КОМУНІКАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЕКОЛОГО-МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

У статті розкрито специфіку й ефективність використання методу проектів для навчання студентів еколого-медичного факультету іноземної мови за професійним спрямуванням. Аналізуються типи проектів, що найбільш відповідають змісту і цілям професійно орієнтованого навчання, а також етапи реалізації цих проектів.

Ключові слова: проект, проектна методика, самостійність, професійна діяльність, інформаційно-дослідницькі проекти, практико-орієнтовані проекти, текстові проекти, кореспондентські проекти, проекти-зустрічі, презентація, оцінювання.

Статья раскрывает специфику и эффективность использования метода проектов для обучения студентов эколого-медицинского факультета иностранному языку для специальных целей. Анализируются типы проектов, которые соответствуют целям и содержанию данного обучения, а также этапы их реализации.

Ключевые слова: проект, проектная методика, самостоятельность, профессиональная деятельность, информационно-исследовательские проекты, практико-ориентированные проекты, текстовые проекты, корреспондентские проекты, проекты-встречи, презентация, оценивание.

The article reveals the specific features and benefits of using project work for teaching ESP at ecology and medicine faculty. The types of projects that correspond to the goals of ESP education and the stages of project work development are also analyzed in the article.

Key words: project, project-based teaching, independence, professional activity, information and research projects, practice-oriented projects, text projects, correspondence projects, encounter projects, presentation, evaluation.

Вступ. В умовах входження України до європейського культурного та освітнього простору володіння професійно спрямованою іноземною мовою є важливим чинником для досягнення соціальних, академічних та професійних цілей і необхідною складовою підготовки кваліфікованого фахівця будь-якої спеціальності. У зв'язку з цим гостро постає проблема впровадження таких методів навчання, які були б націлені на підвищення мотивації студентів до вивчення мови, зокрема професійної, сприяли б формуванню їхньої іноземної професійної компетенції, водночас розкривали б їхній потенціал, творчі, інтелектуальні здібності, а також спонукали до самостійності й автономії у навчанні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом все більшою популярністю у навчанні іноземних мов користується проектна

методика, дослідженню якої присвячені наукові праці Є. С. Полат, І. Сокол, Н. Ф. Коряковцевої, І. О. Зимньої, D. Fried-Booth, S. Haines, T. Hutchinson та ін. Суть методу полягає у спільному виконанні учнями або студентами навчальних проектів, тобто самостійно запланованих дій, спрямованих на досягнення певних результатів і продуктів з метою успішного вивчення іноземної мови, формування в них готовності до діяльності в умовах сучасного суспільства [4]. Аналізуючи переваги методу проектів, І. Сокол відводить йому особливе місце серед різноманіття нових педагогічних технологій, спрямованих на реалізацію особистісно-орієнтованого підходу у методиці викладання, оскільки він відрізняється кооперативним характером виконання завдань, є творчим по своїй суті й орієнтованим на розвиток особистості [5].

Метою цієї публікації є виявити ефективність використання методу проектів для навчання іншомовної професійно спрямованої комунікації студентів еколого-медичного факультету. **Завданнями** статті передбачається:

- розкрити специфіку і переваги проектної методики в навчанні професійної іноземної мови;
- проаналізувати типи проектів, що відповідають цілям і змісту навчання іноземної мови за професійним спрямуванням;
- охарактеризувати етапи виконання проекту і виявити роль викладача у цьому процесі.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи популярність методу проектів в Україні і за кордоном, вважаємо за доцільне вказати на існування широких і специфічних педагогічних можливостей, які дозволяють використовувати цю технологію для підвищення ефективності навчання, в тому числі навчання професійної іноземної мови.

Специфіка проектної методики у навчанні професійно орієнтованої іноземної мови полягає, перш за все у тому, що студенти вивчають мову під час виконання ними проблемно-пошукових, професійно орієнтованих завдань, які вони отримують згідно зі своїми професійними інтересами, здібностями і рівнем володіння мовою. При чому проектна робота студентів може бути спрямована на такий кінцевий результат, який можна побачити, осмислити і застосувати у їхній майбутній професійній діяльності. Наявність практичних результатів та можливості подальшого використання власних здобутків тільки сприяє підвищенню мотивації у студентів до вивчення іноземної мови.

Важливим є той факт, що під час роботи над проектом активуються попередньо засвоєні студентами знання не лише мови, а й фахових дисциплін. Крім того, відбувається процес набуття нових знань, навичок і вмінь. Студенти мають змогу продемонструвати творчі, нестандартні шляхи застосування власних знань у нових умовах під час виконання ними практичних завдань.

На думку С. С. Полат, для вирішення проблеми, яка лежить в основі будь-якого проекту, знадобляться не лише знання мови і значний обсяг предметних знань, а й певні інтелектуальні, творчі і комунікативні вміння, які в ході виконання проекту, як правило, продовжують вдосконалюватися [6]. Інтелектуальні вміння передбачають вміння працювати з різними джерелами інформації, в тому числі вміння аналізувати їх, узагальнювати, виділяти в них головне і другорядне, робити висновки і т. п. Творчі вміння перш за все включають вміння продукувати ідеї, знаходити різні варіанти рішення проблем, передбачати наслідки того чи іншого рішення. Комунікативні вміння охоплюють вміння вступати у дискусію, доводити і аргументувати власну точку зору та знаходити компроміс із співрозмовником у разі виникнення непорозуміння. Розвиток усіх цих вмінь має носити систематичний характер і

відбуватися не лише під час вивчення іноземної мови, а протягом всього процесу навчання.

Робота з студентами 3-4 курсу еколого-медичного факультету показала, що вони досить добре володіють вищезгаданими інтелектуальними, творчими і комунікативними вміннями, що допомагає їм швидше справлятися із завданнями й долати певні труднощі в ході виконання проектів.

Метод проектів, як виявилось, є дійсно ефективним для формування у студентів таких психологічних якостей, як самостійність, організованість, впевненість й самоповага, активність і креативність у вирішенні проблем і т. п. Студенти проявляють самостійність як у постановці проблеми, так й у розробці детального плану її дослідження і знаходженні потрібної інформації, а також у визначенні кінцевого продукту проекту.

Особлива цінність методу проектів для майбутньої професійної діяльності студентів полягає ще й в тому, що студенти вчаться працювати у колективі, спільно планувати і досягати поставленої мети, враховуючи індивідуальний внесок кожного учасника, йти на компроміси і самостійно розв'язувати конфліктні ситуації.

Розглянемо класифікацію проектів й визначимо, які типи є найбільш ефективними для навчання студентів іншомовної професійної комунікації. З урахуванням *методу, який домінує у проекті*, розрізняють: дослідницькі, творчі, організаційно-ігрові, інформаційні і практико-орієнтовані проекти [6].

– **Інформаційні проекти** спрямовані на пошук інформації про будь-який об'єкт або явище. Результати інформаційного пошуку реалізуються у написанні статті, анотації, реферату, доповіді і т. п.

– **Дослідницькі проекти** за своєю структурою наближені до справжнього наукового дослідження, оскільки потребують визначення цілей і актуальності предмету дослідження, проведення аналізу різних джерел інформації, висування гіпотез рішення проблеми, знаходження шляхів її рішення та викладення результатів, висновків. Оскільки проведення досліджень включає пошук і обробку інформації, деякі дослідники вважають доцільним поєднати ці два типи проектів у інформаційно-дослідницькі.

– В **організаційно-ігрових** проектах учасники обирають різні ролі (це може бути вигадані або реальні персонажі), зумовлені характером і змістом певного проекту, особливістю проблеми, що має бути вирішеною.

– **Творчі проекти** не мають чітко визначеної структури спільної діяльності учасників. Як правило, учасники домовляються про результати, які вони очікують отримати в ході виконання проекту, і обговорюють форму їх презентації. Творче оформлення результатів представлено або у вигляді сценарія відеофільма, або статті, альбома, альманаха тощо.

– Особливістю **практико-орієнтованих проєктів** є те, що спільна діяльність учасників обов'язково орієнтована на їхні соціальні інтереси. Практичні результати представлені у формі письмових звітів, стіннівок, розгорнутих схем, таблиць і т. п. Такого типу проєкти вимагають розподіл функцій всіх його учасників, а також визначення чітких результатів їх спільної діяльності та участі кожного в оформленні кінцевого продукту.

Зазначимо, що за *предметно-змістовим компонентом* проєкти поділяються на монопроєкти, які охоплюють одну галузь знань, і міжпредметні, які базуються на взаємодії різних дисциплін. Залежно від *характеру координації* виділяють проєкти, що мають відкрити/явну і приховану/завуальовану координацію. За *структурою* розрізняють прості і складні проєкти, які складаються з декількох простих проєктів, за *характером контактів* – внутрішні, регіональні й міжнародні, за *кількістю учасників* – індивідуальні, групові і парні, за *тривалістю* – короткострокові, середньої тривалості і довготермінові.

Наведена класифікація може бути застосована до проєктів, що використовуються у навчанні будь-яких дисциплін, в тому числі й іноземної мови. З урахуванням цілей і змісту навчання іноземної мови за професійним спрямуванням найбільш доцільним, на нашу думку, особливо на старших курсах, є використання інформаційно-дослідницьких, практико-орієнтованих або змішаних проєктів, які поєднують ознаки різних типів.

Вищезазначені типи проєктів, по-перше, можуть надати студентам можливість досліджувати проблеми, які значною мірою апелюють до їхнього особистісного професійного інтересу. По-друге, вони вимагають додаткового залучення знань, отриманих при вивченні профілюючих дисциплін. По-третє, вони передбачають пошук і аналіз великої кількості корисної для майбутньої професійної діяльності студентів інформації, що означає, що студентам доведеться працювати зі спеціальною автентичною літературою, матеріалами преси, інтернет-ресурсами тощо. По-четверте, кінцевим продуктом проєкту може стати не лише доповідь, схема або креслення, а й розробка конструкцій, моделей, пристроїв, які потребують детального опису, визначення функціональності та шляхів їх практичного застосування, що зумовлено специфікою навчання на еколого-медичному факультеті, наприклад, на спеціальності «Приладобудування».

Для навчання студентів іншомовної професійної комунікації М. Legutke і Н. Thomas рекомендують такі типи проєктів [7]:

– **Текстові проєкти** (text projects), які спонукають студентів до використання автентичних текстів на спеціальні теми для дослідницької роботи, проведення обстежень, створення технічних плакатів і т. п.;

– **Кореспондентські проєкти** (correspondence projects), які включають листування, обмін електронними повідомленнями та факсами і т. п.;

– **Проєкти-зустрічі** (encounter projects), які надають студентам можливість контактувати з носіями мови та обговорювати професійні теми, ділитися досвідом роботи у професійній сфері.

Зазначимо також, що застосування вищезгаданих проєктів може відбуватися на будь-якому етапі навчання професійної іноземної мови в рамках програмного матеріалу практично за будь-якою темою.

На еколого-медичному факультеті, спеціалізація «Приладобудування», проєкти можуть бути присвячені відомим винахідникам і їх важливим винаходам, ролі рентгенівських променів або «фізиці у мультфільмах» тощо. Для спеціалізації «Екологія та охорона навколишнього середовища» проєкти можуть торкатися проблем забруднення навколишнього середовища, глобального потепління, захисту національних парків, раціонального використання і збереження природних ресурсів, використання альтернативних джерел енергії і т. п. Як правило, подібні теми є проблемними, неоднозначними, тому викликають велику зацікавленість студентів і стимулюють їх активну пізнавальну і дослідницьку діяльність. Полат Є. С. вважає, що тільки метод проєктів може дозволити перетворити заняття з іноземної мови у дискусійний, дослідницький клуб, у якому вирішуються дійсно цікаві і практично значущі проблеми [6].

Реалізація проєкту відбувається послідовно і включає наступні 4 етапи: етап підготовки проєкту, етап виконання проєкту, його презентація і підбиття підсумків. На *підготовчому етапі* студенти обирають тему/проблему проєкту, визначають цілі, спосіб реалізації, терміни і формат кінцевого продукту. Викладач, як правило, заохочує студентів до самостійного формулювання або вибору цікавого аспекту теми. Студенти самостійно визначають не лише його зміст, але й відповідне мовне наповнення. На цьому етапі також відбувається формування груп і обговорюється внесок кожного учасника у проєкт.

Головною метою *виконавчого етапу* є збір інформації. Студенти працюють із літературою, здійснюють аналіз текстів, проводять інтерв'ю, анкетування. На заняттях вони обговорюють одержану інформацію у групах, вчать об'єднувати зібраний матеріал в єдине ціле, коригувати його й оформляти як проєкт групи у формі письмових звітів або доповідей. Важливим є той факт, що в процесі роботи над проєктом здійснюється розвиток умінь студентів у чотирьох видах мовленнєвої діяльності: читанні, письмі, аудіюванні і говорінні. Крім того, проєктна робота ліквідує прогалину між мовою, яка вивчається студентами, і мовою, якою вони користуються, що є цінним у розширенні їхніх комунікативних навичок.

На *презентаційному етапі* студенти демонструють різноманітні прийоми презентації і захищають результати власної роботи над проєктом. Спосіб презентації значною мірою залежить від виду кінцевого продукту, будь-то схема, або буклет, або відеопоказ чи усна презентація.

Підсумковий етап передбачає обговорення і оцінювання результатів проектної діяльності. Тут виникають певні труднощі, пов'язані з тим, що і як оцінювати. На нашу думку, мовний аспект є невід'ємною складовою проекту, проте буде вважатися помилковим оцінювати проект, враховуючи лише цей критерій. Повинен оцінюватися не рівень володіння мовою студентів, а їхня здатність ефективно користуватися нею під час роботи над проектом, а також успішно повідомляти інших про результати своїх досягнень. Багато дослідників дотримуються думки, що треба оцінювати, по-перше, якість кінцевого продукту, враховуючи не лише його лінгвістичну правильність, а й оригінальність, практичну значущість, чіткість і логічну послідовність презентації, а по-друге, проект у цілому, беручи до уваги його різноплановість, досягнення проектних цілей, внесок всіх учасників у його організацію. Важливо, щоб студентам

запам'ятався позитивний досвід виконання цього виду роботи.

Окремої уваги в роботі над проектом потребує роль викладача, який сприяє збільшенню мотивації, інтересу студентів до вивчення мови через використання проектної навчальної діяльності. У процесі роботи над проектом викладач намагається не нав'язувати студентам власних ідей, не пропонує їм готових рішень, але налаштовує їх на самостійність у виборі об'єкту дослідження, у пошуку матеріалів, шляхів розв'язання проблеми, формату презентації отриманих результатів тощо. Він не втручається, а проводить постійний моніторинг і тактовно, ненав'язливо приходиться на допомогу, коли виникають труднощі. Іншими словами, він виконує функції координатора або порадника, помічника та організатора.

Взаємодія студентів і викладача представлено у таблиці відповідно до етапів роботи над проектом (табл.1):

Таблиця 1

Взаємодія студентів і викладача під час роботи над проектом

Етапи	Діяльність студента	Діяльність викладача
I. Підготовчий	<ul style="list-style-type: none"> – обговорюють тему; – розробляють загальний план роботи, вносять пропозиції; – розподіляють ролі; – визначають джерела інформації 	<ul style="list-style-type: none"> – консультує студентів; – мотивує, допомагає, направляє; – визначає тривалість проекту
II. Виконавчий	<ul style="list-style-type: none"> – збирають, систематизують й обробляють інф-ю; – синтезують ідеї; – готують звіти; – працюють над оформленням кінцевого продукту, редагують його 	<ul style="list-style-type: none"> – спостерігає, направляє, надає поради, консультує, коригує, врегульовує конфлікти
III. Презентаційний	<ul style="list-style-type: none"> – знайомляться з формами презентації; – презентують проект. 	<ul style="list-style-type: none"> – Допомагає, оцінює
IV. Підсумковий	<ul style="list-style-type: none"> – коментують результати; – проводять само- і взаємоконтроль. 	<ul style="list-style-type: none"> – Бере участь у колективному аналізі й оцінці результатів

У завершенні наведемо короткий опис проекту «Національні парки як засіб збереження біологічного різноманіття» для студентів 3 курсу спеціальності «Екологія та ОНС». Його мета – дослідити роль, особливості і проблеми національних парків у різних країнах. Характеристики проекту: складний, міжпредметний, інформаційно-дослідницький, практико-орієнтований, середньої тривалості, груповий. Приблизний час виконання: 16-20 акад. годин.

Зміст проекту

Підготовчий етап:

1. Стимуляція інтересу студентів до проблеми проекту, опитування про досвід відвідування національних парків та їхні враження.

2. «Мозковий штурм»: студенти в малих групах називають характерні риси національних парків і виявляють, чим ті відрізняються, наприклад, від зоопарків. Ідеї записуються на дошці у формі семантичної карти.

3. Формування команди розподіл проектних завдань.

Команда 1: досліджує національні парки у Сполучених Штатах (на прикладі національних парків Everglades та Yellowstone).

Команда 2: вивчає особливості національних парків у Великобританії.

Команда 3: досліджує історію створення і природні особливості національних парків на Україні (Askania Nova, Granite and Steppe Pobuzhzhya).

Команда 4: зосереджує увагу на проблемі збереження національних парків.

Виконавчий етап:

4. Збір інформації. Робота з різними джерелами з метою збору необхідної інформації (вивчення спеціальної літератури, преси, пошук інформації в Інтернеті тощо).

5. Аналіз і обробка зібраного матеріалу.

6. Доповідь про результати дослідження.

7. Перевірка правильності написання, виправлення помилок, редагування.

8. Кінцеве оформлення продукту і підготовка до презентації.

Презентаційний етап:

9. Презентація проекту (усні доповіді, демонстрація проспектів, стіннівки, проведення екскурсії).

Підсумковий етап:

11. Обговорення і оцінювання проектів студентами і викладачем.

Висновки. Отже, роль проектної методики полягає в тому, що вона відкриває багато можливостей для навчання студентів іншомовної професійної комунікації. Цей метод може бути

застосований на будь-якому етапі вивчення професійної мови, надаючи навчальному процесу особистісної, творчої направленості. Він також є ефективним й для розвитку самостійності студентів, розширення їх творчого і дослідницького потенціалу та креативного мислення, що є необхідним для майбутньої професійної діяльності. Проектна робота сприяє удосконаленню мовленнєвих вмінь студентів, поглибленню предметних знань і розвитку їхніх пізнавальних здібностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Програма з англійської мови для професійного спілкування. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
2. Арванітопуло Е. Г. Реалізація проектної методики навчання іншомовного спілкування в середній школі / Е. Г. Арванітопуло // Іноземні мови. – 2005. – № 4. – С. 3–10.
3. Демченко О. Реалізація методу проектів у організації самостійної дослідницької роботи (на прикладі вивчення іноземної мови у вищому юридичному навчальному закладі) / О. Демченко // Рідна школа : науково-педагогічний журнал. – К. : Деміур, 2006. – № 10. – С. 46–48.
4. Коряковцева Н. Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык : [пособие для учителей] / Н. Ф. Коряковцева. – М. : АРКТИ, 2002. – 175 с.
5. Сокол И. А. Проект как метод реализации коммуникативного подхода в обучении иностранному языку / И. А. Сокол // Иностранные языки в школе. – 2008. – № 1. – С. 16–21.
6. Полат Е. С. Метод проектов на уроках иностранного языка / Е. С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 2, 3. – С. 3–10.
7. Legutke M. Process and Experience in the Language Classroom / M. Legutke H. Thomas. – Harlow : Longman.

Рецензенти: Мещанінов О. П., д.пед.н., професор;
Гришкова Р. О., д.пед.н., професор.

© Чуєнко В. Л., 2012

Дата надходження статті до редколегії 09.09.2012 р.

ЧУЄНКО Вікторія Леонідівна – старший викладач кафедри англійської мови Чорноморського державного університету імені Петра Могили.

Коло наукових інтересів: зміст і методи професійно спрямованого навчання, формування і контроль професійної іншомовної компетенції студентів.